

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-85>

УДК 347.971.99

Рутвян К.О.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

КОМПЕТЕНЦІЯ НАЙВИЩОГО СУДУ У ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВОМУ АСПЕКТІ

Анотація. Проаналізовано компетенцію Верховного Суду. Досліджено позиції різних науковців щодо необхідності запровадження касаційних фільтрів, у зв'язку з надмірною завантаженістю Верховного Суду, що знижує ефективність його функціонування та знижує довіру до вищої судової інстанції через неможливість швидкого розгляду справ. Досліджено організацію та компетенцію Верховного суду США, Верховного суду Сполученого Королівства, Касаційного суду Франції та особливості ревізійного перегляду справ в Німеччині. Виокремлено ключові засади побудови кожної із типів касаційної інстанції. Надано рекомендації щодо запровадження досвіду зарубіжних країн у формуванні компетенції вищої судової інстанції. Запропоновано запровадити французько-німецьку систему касаційних фільтрів. Також висунуто пропозицію щодо зняття з Верховного Суду повноважень першої інстанції та ще деякі організаційно-функціональні удосконалення.

Ключові слова: Верховний Суд, судова система України, судова реформа, судоустрій, касація, судова система США, судова система Великої Британії, судова система ФРН, судова система Франції.

Rutvian Krystyna

Yaroslav Mudryi National Law University

COMPETENCE OF THE HIGHEST COURT IN COMPARATIVE LEGAL ASPECT

Summary. In the article the competences and the powers of the Supreme Court were analyzed. Opinions of various scientists about the need for the introduction of cassation filters were investigated. Cassation filters are necessary, because the excessive workload for Supreme Court is there. Such situation reduces the work's efficiency and trust in the highest court. The same position is given in Recommendation № 5 (95) of Committee of Ministers Council of Europe. Besides that, competences of the Supreme Court of the USA, of the Supreme Court of the United Kingdom and of the Cassation Court of France were investigated. Features of audit review some case in Germany were analyzed too. Basic principles of cassation instance building were highlighted. It is proposed to introduce a French-German system of cassation restriction, to set up the position in the appellate court: whether such a case can be heard in cassation, or because of its insignificance, it is not subject to revision. On the one hand, the conclusion of the appeal may affect the minds of citizens, namely, clearly perceiving the appellate court's argument about the insignificance of the case, the citizen may refuse to file a cassation, knowing the low chances of its consideration. On the other hand, the argument of the appellate court may be taken into account when deciding whether to admit or dismiss a case. But it is worth to save the French accessibility to cassation. From our point of view, in order to offload the Supreme Court, it is worthwhile to institute an exemplary case in civil and commercial litigation, given the fact that it is absolutely justified itself in administrative proceedings. It would also be advisable to deprive the Supreme Court of the First Instance powers and delegate these powers to Kyiv Administrative Court, since the Supreme Court's competence is, first and foremost, a pressing issue of law. Complaints to a court of the third instance must be first and foremost filed in cases that merit the third trial, such as cases that develop law or promote equal interpretation of the law. They can also be limited by complaints in cases where matters of law are of relevance to the general public.

Keywords: Supreme Court, judicial system of Ukraine, judicial reform, judicial system, cassation, judicial system of the USA, judicial system of Great Britain, judicial system of Germany, judicial system of France.

Судові системи різних країн сформовані по-різному, що в принципі є логічно обумовленим, оскільки вони виникли в різний час, мали різні передумови, свої особливості історичного розвитку, мають різну модель на сьогоднішній день, а також відрізняються ступенем та мірою вираженості загальноправових засад і концепцій. Відомий французький філософ Клод Адріан Гельвецій писав, що будь-яке порівняння предметів між собою передбачає увагу; будь-яка увага передбачає зусилля, а будь-яке зусилля – спонукання, що змушує його докладати. Людина, позбавлена бажань, – якби така людина взагалі могла існувати, – не порівнювала б предмети між собою і не висловлювала б ніяких суджень. Розвиваючи цю думку, слід зазначити, що бажання до порівняння та аналізу обумовлено внутрішнім спонуканням до покращення тієї дійсності, що нас оточує, тобто наші зусилля спрямовані не на пошук неточностей чи недоліків української судової системи в порівнянні з іншими, а на пошук

кращого задля подальшої імплементації його в наші реалії.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження обумовлена змінами, які були внесені до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» та набули чинності від 28.11.2019 р. Вони торкнулись питань організаційної будови Верховного Суду та створили колізії щодо порядку переходу до нової моделі, як і під час реформаційного переходу від Верховного Суду України до Верховного Суду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До дослідження судової системи України, в тому числі найвищої судової інстанції України, з різних аспектів вдавалося багато вчених, зокрема С.В. Глущенко, А.П. Зуевич, А.Г. Жуковський, Л.Л. Зуевич, О.Л. Копиленко, Д. Луспенник, В.Т. Маляренко, Г. Мамонтов, Л.М. Москвич, І.В. Назаров, А. Селіванов, В.В. Сердюк, О.С. Ткачук, Т.А. Цувіна, С.Г. Штогун та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми залишались

і на етапі виключно створення ВС, оскільки не вирішеними було питаннями з ВСУ, однак спроби вирішення цієї колізії науковцями уже зроблені, на сьогодні постала ще одна проблема, пов'язана зі скороченням чисельності суддів з 200 до 100 осіб.

Завданням нашого дослідження є проаналізувати компетенцію та навантаження на вищі судові інстанції в різних країнах, аби спробувати віднайти оптимальну юрисдикційну модель для найвищого судового органу та зрозуміти завдяки яким засадам вона сформована, аби її втілити та вивести Верховний Суд з-під постійної загрози реформування.

Виклад основного матеріалу. Розпочати, звісно, варто з головного рушія даного дослідження з Верховного Суду. Компетенція Верховного суду є доволі широкою та чітко визначена у ст. 36 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів», зокрема до неї належать: здійснення правосуддя як суд касаційної інстанції здійснення аналізу судової статистики, узагальнення судової практики; надання висновків щодо проектів законодавчих актів, які стосуються судоустрою, судочинства, статусу суддів, виконання судових рішень та інших питань, пов'язаних із функціонуванням системи судоустрою; надання висновків про наявність чи відсутність у діяннях, у яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину; внесення за зверненням Верховної Ради України письмове подання про неспроможність виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я; звернення до Конституційного Суду України щодо конституційності законів, інших правових актів, а також щодо офіційного тлумачення Конституції України; забезпечення однакового застосування норм права судами різних і т.д. Натомість же згідно з новим викладом ст. 37 вище вказаного закону кількісний склад суду має бути зменшений до 100 осіб [1].

Верховому Суду на момент його створення було передано 77 227 нерозглянутих справ від Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів (деякі з них ще з 2011 року). Щодня до Верховного Суду надходить у середньому 360 справ. Усього за період з 15 грудня 2017 року по 01 вересня 2019 року Верховний Суд ухвалив 154 189 рішень, якими завершено розгляд. Станом на 01 вересня 2019 року залишок нерозглянутих скарг і заяв становив 63 071 [2, с. 8]. Тобто через скорочення кількості суддів ВС людям доведеться чекати рішень п'ять-шість років.

Таке навантаження, безсумнівно, знижує якість розгляду, оскільки на одного суддю лише з залишків справ, не враховуючи постійне надходження нових справ, за чисельності 100 осіб – в середньому покладаватиметься 6,3 тис. справ, до того ж, потенційний розгляд справи у довготривалі терміни, – стануть підставами зниження довіри до суду та створюватиме уявлення «темної кімнати», в яку ти заходиш, звертаючись до касаційної інстанції. У англійського народу є такий вислів: «чим краще освітлений будинок, тим менше в ньому привидів», тобто чим простіша та зрозуміліша процедура функціонування якогось механізму, тим ефективніше він працює.

Причиною нагромадження такої кількості справ є досить слабо розвинута в Україні система

касаційних фільтрів, а також у суспільстві сформоване хибне уявлення про роль касації у судовій системі. Згідно зі стандартами інстанційного доступу до суду, що сформовані Європейським судом з прав людини (ЄСПЛ): інстанційний доступ як абсолютне право повинне існувати принаймні на рівні двох інстанцій, тобто національному рівні має бути передбачене, як мінімум право на апеляційне оскарження рішень суду [3, с. 98]. В принципі, а стежку саме такого підходу став законодавець, закріпивши в редакції Конституції від 02.06.2016 у п. 8 ст. 129 право на апеляційне перегляд справи (*примітка автора*: абсолютне право) та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення (*примітка автора*: обмежене право) [4].

О.С. Ткачук та С.В. Глуценко зазначають, що процесуально врегульованні питання касаційної перевірки потребують запровадження так званих фільтрів. Лише за умови їх проходження судові рішення, за наявності бажання зацікавленої особи, може стати предметом оскарження до суду касаційної інстанції. Автори використовують термін процесуальні підстави для касації, якими пропонують вважати: 1) обов'язковість попереднього апеляційного оскарження; 2) обмеження ціни позову; 3) встановлення переліку судових рішень, що не підлягають оскарженню; 4) важливість формування практики однакового права застосування; 5) проходження процедури допуску до провадження [5; 6].

Щодо необхідності запровадження касаційних фільтрів у своїй Рекомендації № R (95)5 зазначав і Комітет міністрів Ради Європи державам-членам щодо запровадження та покращення функціонування систем і процедур оскарження цивільних і господарських справ від 07.02.1995 р., оскільки неспроможність касаційної інстанції своєчасно розглядати справу негативно впливає на стан правосуддя та гарантування права на суд. Дана Рекомендація містить положення, відповідно до яких при розгляді можливих заходів щодо судів третьої інстанції державам слід мати на увазі, що справи вже пройшли слухання в двох інших судах. Скарги до суду третьої інстанції мають передусім подаватись відносно тих справ, які заслуговують на третій судовий розгляд, наприклад, справ, які розвивають право або сприяють однаковому тлумаченню закону. Вони також можуть бути обмежені скаргами в тих справах, де питання права мають значення для широкого загалу [7].

Виходячи з правила *res judicata* як вимоги остаточності судових рішень, перегляд судових рішень, що набрали законної сили, в касаційному порядку має розцінюватись як екстраординарний перегляд, що застосовується у виключних випадках [3, с. 115].

Так, наприклад, за перший взірєць можна взяти Верховний суд США. Він очолює систему федеральних судів, яка включає 12 федеральних та спеціалізований суд, який розглядає справи про патенти та претензії у сфері міжнародної торгівлі. однією з головних завдань Верховного суду є право перевірки закону, однак це не означає, що суд може оголосити його незаконним. Якщо суд визнає, що закон суперечить Конституції, то він буде ігнорувати його існування. Отже,

закон набуває чинності і стабільності, коли він підтверджується судовою практикою та набуває позитивного судового тлумачення [8]. Тлумачить Верховний суд своїми постановами не лише закони, а й Конституцію. Її тлумачення завжди було досить гнучким. Не дивно, що юристи США погодились із формулюванням судді Чарльза Х'юза про те, що «Конституція – це те, що скажуть про неї судді» [9]. Рішення Верховного суду США визначали увесь розвиток американського права.

Більшість федеральних справ починають слухатись перед магістратом і федеральним суддею США і лише потім передаються наверх. Справи також потрапляють у найвищу судову інстанцію країни від судів штатів, якщо спір виник з питання, регламентованому федеральним законом чи Конституцією. Щоб досягти справи у Верховному суді, треба перш за все програти. Суд заслуговує апеляції лише від осіб, що програли справу або хоча б її більшу частину в суді нижчої інстанції. Але ключовим моментом є те, що справа має стосуватись суттєвого юридичного питання. Вагомою підставою прийняття справи є те, що апеляційні суди розійшлись у трактуванні федерального закону. Задля прийняття справи до розгляду необхідно 4 суддівські голоси з 9, а для остаточного рішення по справі: необхідно 5/9 [10]. Такий підхід до відбору справ призводить до того, що з близько 10 тисяч справ, що надходять до розгляду на одну сесію, розглядаються приблизно 100.

Наступним прикладом може відносно нещодавно створений Верховий суд Сполученого Королівства на підставі Акту про конституційну роботу 2005р., який почав функціонувати 2009 р. Щодо юрисдикції Верховного суду Сполученого Королівства, то він є найвищим судовим органом у цивільних справах для всього Сполученого Королівства. По кримінальних справах є вищим судом тільки для Англії, Уельсу та Північної Ірландії. Шотландія користується більше широкою автономією у сфері кримінального права, тому виключно для неї існує самостійний Вищий кримінальний суд, що розглядає апеляції у кримінальних справах як остання інстанція. Крім того Верховному суду було передано ряд функцій Судового комітету Таємної ради, пов'язаних з розглядом питань про делегування частини державних повноважень місцевим органам влади Шотландії, Північної Ірландії та Уельсу, в тому числі вирішення спорів між ними і британським урядом, також він контролює відповідність їх місцевого законодавства праву Сполученого Королівства та Європейської конвенції про права людини.

Проте справжнім «наріжним каменем» підготовки до створення даного суду було питання щодо можливості надання даній судовій інстанції конституційної компетенції такої, яку має Верховний суд США чи європейські конституційні суди. Низка впливових політиків, наприклад лорд Вулф, наполягали на тому, що без повноважень з перевірки парламентських статутів Верховний Суд Сполученого Королівства мати завідомо другосортну роль [11, с. 130]. Однак до таких радикальних змін британська судова система все ж виявилась не готовою, до того ж, наділення такою компетенцією суду суперечило б основній конституційній засаді – принципу

верховенства парламенту, а також традиційній позиції, згідно з якою конституційні питання не становлять окрему категорію правових проблем, а пронизують все право і тому повинні розглядатись в загальних судах [12].

Зовсім не кожна апеляція може стати предметом розгляду Верховного суду. Право апелянта, окрім важких формальних вимог, обмежене також процедурою *certiorari*. Дана процедура означає, що можливість перегляду рішень нижчих судів передбачає не лише волевиявлення особи, що подає апеляцію, виражену у формі скарги, а ще й дозвіл суду попередньої інстанції на апеляцію. Якщо ж попередня інстанція не надала такий дозвіл, то Верховний суд не вправі заслуховувати цю справу. Щоправда, в деяких випадках Верховний суд може обійти заборону та самостійно дати дозвіл на слухання справи [13].

Як правило Верховний суд відбирає лише ті справи, в яких: 1) його закликають відійти від раніше сформованої правової позиції; 2) питання, що підлягає дозволу, має вагоме конституційне значення; 3) питання, що підлягає дозволу, має високе суспільне значення; 4) простежується конфлікт між рішеннями Палати лордів, Судового комітету Таємної ради чи Верховного суду (розгляд має бути дозволений); 5) питання характеризується вагомим значенням в контексті зобов'язань, що покладаються після ратифікації Євроконвенції [13]. Така система фільтрації виявляється досить сприятливою, зокрема навантаження на Верховний суд складає близько 100 справ на рік при кількісному складі суддів – 12 осіб.

Доволі схожий порядок касаційного оскарження закріплений і в процесуальному законодавстві Німеччини, однак має лише своєрідну назву «ревізія». Так, в німецькому кримінальному процесі існують такі види перегляду, як апеляція і ревізія, причому вони поширюються на вироки, які не набрали законної сили. Слід зазначити певну схожість інститутів апеляції і ревізії у Німеччині. Так, незважаючи на те, що різні типи судів, котрі переглядають справу, предмет, види прийнятих рішень, підстави оскарження, кримінальне процесуальне законодавство надає одночасну можливість оскарження в ревізійному порядку вироків, які підлягають апеляційному перегляду. На думку практиків, така норма значною мірою зменшує кількість справ, які слід переглянути в апеляційному порядку [14, с. 145].

Варто звернути увагу, що в апеляційному провадженні є можливість обмеження права на перегляд вироку судом і вона стосується незначних справ, що і є подібним з британською системою. Для перегляду справи в даній інстанції, якщо вона має право на розгляд, мають бути також такі підстави, як порушення норм матеріального чи процесуального права. Також як підстава перегляду визнається порушення законів логіки і мислення, ігнорування наукових знань, зневага до здорового глузду, багатозначність, суперечливість або неконкретність даних, встановлених у справі [15, с. 34].

На чолі судової системи Франції стоїть Касаційний суд, до складу якого входять: перший голова, 6 голів палат, судді. У Касаційному суді діє 5 палат з цивільних справ і одна – з кримінальних [16]. Касаційний суд Франції зобов'язаний розглянути оскарження будь-яких рішень, вра-

ховуючи незначні, для яких шлях в апеляцію закритий [17]. Такий принцип вільного доступу до касаційної інстанції призводить до того, що щороку до суду надходять близько 28000 справ, однак середня тривалість розгляду складає 15 місяців для цивільних справ та 7 місяців для кримінальних. Такі досить непогані показники, враховуючи навантаження, є також результатом фільтраційної процедури, що є характерною саме для Касаційного суду Франції.

Після реєстрації скарги в судовому секретаріаті Касаційного суду складаються письмові заперечення за позовом, що називаються «дублікатним» звітом. Він складається з викладу правових позицій, що подані в касацію для оскарження рішення, і аргументів, що підтверджують дану позицію; відповідач, зі свого боку, може відповісти, надавши свій звіт на захист. Після спливу певного строку, наданого сторонам для цього, досє по справі направляється в одну з шести палат Касаційного суду, або на розгляд пленарним або змішаним зборам для призначення порадника-доповідача. Якщо порадником-доповідачем приймається рішення, що скарга не може бути прийнята або не має серйозних підстав, досє по справі може бути розглянуто швидким і спрощеним способом, що має назву «недопущення» скарги. В кожній палаті існують на тимчасовій основі судові групи з трьох осіб, що розглядають такого типу скарги. Такому розгляду підлягають лише ті скарги, щодо яких передбачається прийняття рішення про недопущення. Звільняючи Касаційний суд від розгляду досє по справах, що не заслуговують його уваги, система відбору дозволяє сконцентруватись на основній задачі цього суду, що полягає у правотворчості на базі відповідей на ті скарги, які піднімають реальні правові проблеми. Відсотковий показник справ, що підлягають такій процедурі, є досить високим і складає 30% в цивільних палатах і 35% в кримінальній. По всіх інших справах, що потребують більш детального розгляду, порадником-доповідачем складається письмовий документ по розслідуванню справи [18].

Проаналізувавши названі моделі компетенцій та повноважень судів, можна зазначити, що запропонованою покращення функціонування найвищої судової інстанції є або обмеження компетенції, так наприклад, окрім вище розглянутих прикладів, можна зазначити Верховний касаційний суд Італії, що розглядає лише касаційні скарги. Якщо ж компетенція є надто широкою і включає не лише розгляд скарг на рішення попередніх інстанцій, а й додаткові повноваження, то доцільним методом розвантаження слід вважати запровадження засобів фільтрації та обмеження кількості справ, які потрапляють до розгляду. Така система існує і в процесуальному законодавстві Російської Федерації, де передбачено попередній розгляд касаційної скарги колегією суддів, що вирішує питання про її значущість, необхідність розгляду в суді третьої інстанції [19].

Таким чином, слушною була структура, яка закріплювалася Законом України «Про судоустрій та статус суддів» від 2010 року, згідно з якими існували спеціалізовані суди (Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищий господарський суд Укра-

їни, Вищий адміністративний суд України), які діяли як суди касаційної інстанції, а окремо існував Верховний Суд України, який здійснював аналіз та узагальнення судової практики та всі ті ж повноваження, що сьогодні виконує Верховний Суд. Це, звісно, сприяло певному розвантаженню одного органу, оскільки компетенція поділялась між декількома судовими установами, однак ефективність, повнота та швидкість розгляду касації все ж лишаються під питанням у зв'язку з нерозвинутістю системи касаційної фільтрації.

Цікаву думку щодо розвантаження Верховного Суду висловлює суддя Великої Палати Верховного Суду Олена Кібенко, яка пропонує запровадити у широке використання модель письмового розгляду. Ефективність цієї системи демонструє практика Великої Палати. За один день, визначений для письмового розгляду справ, ВП ВС розглядає в середньому 40-50 справ, а у дні, виділенні для усних засідань, – максимального 10-12. На думку судді, письмовий розгляд – це не просто більша продуктивність та економія часу. Це можливість спокійно подумати над справою, почитати релевантну аналітику, обговорити справу з суддями колегії чи палати перед тим як дійти остаточного рішення [20].

В контексті змін, що пропонуються, можна також згадати пропозиції викладені у Концепції удосконалення діючого законодавства при судоустрій, статус суддів, судочинство та суміжні правові інститути, яка підготовлена робочою групою з питань розвитку законодавства про організацію судової влади та здійснення правосуддя Комісії з питань правової реформи при Президентові України. Зокрема, можна зазначити таке цікаве положення: введення інституту виготовлення судом неповного (скороченого) рішення. Тобто надати суду право у визначених процесуальними кодексами випадках виготовляти неповне (скорочене) рішення із наступним виготовленням повного тексту рішення за заявою учасника процесу [21]. Подібну позицію, але менш радикальну, висловлювала і О. Кібенко, говорячи про те, що система зачитування рішень по справі є вже доволі застарілою для 21 сторіччя, враховуючи той факт, що переважно зачитують вступ та резолютивну частину, що в принципі позбавлене сенсу, оскільки усі присутні ознайомленні з матеріалами справи і значно цікавіше послухати мотивувальну частину рішення, оскільки сама вона набуде значення прецеденту. Так, у США після того як рішення прийняте, відбувається його оголошення. При цьому, рішення повністю не зачитується, а суддя стисло викладає зміст рішення і зазначає наявність окремих думок. Після цього рішення публікують в письмовій та електронній формі, але остаточною силою буде наділене рішення, викладене в паперовій формі в спеціальному виданні Верховного суду. Усі ж попередні публікації можуть містити помилки і тому будь-які розбіжності у змісті тлумачаться на користь тексту, опублікованого в офіційному виданні [20]. Навіть функціональні удосконалення в роботі Верховного Суду сприятимуть покращенню його роботи та ефективності.

Висновки та пропозиції. Запровадження чіткої системи касаційної фільтрації або ж суворої процедури допуску касаційної скарги розвантажить Верховний Суд. За зразок може бути взята французька чи німецька модель допуску або ж

навіть більш суворі британська або американська системи. Обрана модель дасть нам чітку відповідь на питання, яка кількість суддів нам потрібна.

Оптимально для запровадження може бути французько-німецька система касаційного обмеження, а саме запровадження викладення у рішенні апеляційної інстанції позиції: чи може бути така справа заслухана в касації, чи через її малозначність вона не підлягає ревізії. Але не варто позбавляти громадян права звернутись до касації. З одного боку, висновок апеляції може вплинути на свідомість громадян, тобто наглядно сприймаючи аргументацію апеляційного суду щодо малозначності справи громадянин може відмовитись від подання касації, усвідомлюючи низькі шанси на її розгляд. З іншого боку, аргументація апеляційної інстанції може бути врахована при вирішенні питання при прийнятті до розгляду чи відхилення справи.

До того ж, з метою розвантаження Верховного Суду, на нашу думку, варто запроваджувати інститут зразкової справи у цивільному та господарському судочинстві, враховуючи той факт, що він себе абсолютно виправдав у адміністративному.

Позбавлення Верховного Суду повноважень першої інстанції та передача цих повноважень Київському адміністративному суду також сприятиме оптимізації його роботи, оскільки не варто забувати, що його компетенція це, перш за все, нагальні питання права.

У будь-якому випадку ключовою тезою має залишатись, що розгляд справи в касаційному порядку більш виключення, аніж правило, та стосується вагомих суспільно-правових питань, які впливають на правотворчість країни та вдосконалення наявного законодавства, а не є потенційним засобом зловживання правом.

Список літератури:

1. Закон України «Про судоустрій і статус суддів». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2016. № 31. Ст. 545.
2. Конституційне подання Верховного Суду щодо перевірки відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 37, частини першої статті 94, пункту 3 частини третьої статті 135 Закону України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» у редакції Закону України від 16 жовтня 2019 року № 193-IX «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування», пунктів 4, 5, 6, 7, 9, 10 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 16 жовтня 2019 року № 193-IX «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування», частин другої, третьої та четвертої статті 24, статті 281, частин восьмої статті 31, частини першої статті 42, частини третьої статті 47, частини четвертої статті 48 Закону України «Про Вищу раду правосуддя». URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Konstytutsijne_podannia.pdf
3. Пувіна Т.А. Право на суд у цивільному судочинстві : монографія. Харків : Слово, 2015. 281 с.
4. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Ткачук О.С., Глущенко С.В. Сучасне реформування судової системи України в аспекті єдності суду касаційної інстанції. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2012. № 1(4). С. 95–106.
6. Глущенко С.В. Окремі питання касаційної перевірки судових рішень у цивільних справах. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. № 3(16). С. 91–94.
7. Рекомендация R (95) 5 Комитета министров государствам-членам относительно введения в действие и улучшения функционирования систем и процедур обжалования по гражданским и торговым делам : сб. международно-правовых док. «Права человека», Минск : «Белфранс», 1999 г.
8. Пильгун Н.В. До питання про формування американської правової системи. *Юридичний вісник*. № 4(49). 2018. С. 74–80.
9. Marbury V. Madison American Constitutional Law / Essays and Cases. 1986. P. 41–44.
10. Верховный суд США: «Равное правосудие по закону». URL: http://photos.state.gov/libraries/amgov/30145/publicationsrussian/EJ_US_Supreme_Court_Russian.pdf
11. Stevens, R. The English judges [Текст] / R. Stevens. Ох. : Hart Publishing, 2005. 209 p.
12. Иванова И.К. Новый Верховный Суд Соединенного Королевства. *Журнал рос. права*. 2006. № 11. С. 118–127.
13. Евсеев А.П. Верховный Суд Соединенного Королевства: становление : монография / Евсеев Александр Петрович. Харьков : Юрайт, 2014. 184 с.
14. Євмін А.М. Касаційне оскарження судових рішень у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2016. 215 с.
15. Шредер Ф.К. Проверка законности и обоснованности приговора. Актуальные вопросы современного уголовного права, криминологии и уголовного процесса. Второй советско-западногерманский коллоквиум. Тбилиси : Мецниереба, 1986. С. 236–250.
16. Авдеенко Є.В. Можливості використання зарубіжного досвіду правового забезпечення та організації діяльності судів в Україні. *Європейські перспективи*. 2014. № 7. С. 121–127.
17. Карпович Е.В., Цыганков Н.С. Аргументационная техника французского Кассационного суда: история и современность. *Труды молодых исследователей по сравнительному праву*. 2013. № 1–2 (16–17). С. 3–6.
18. Cour de cassation. URL: https://www.courdecassation.fr/jurisprudence_2/ (дата звернення: 19.11.2019).
19. Борисова Е.А. Баланс интересов субъектов, желающих получить судебную защиту, и субъектов, её предоставляющих, пока не достигнут. *Закон*. 2011. № 4. С. 167.
20. Кибенко О. Чи потрібні відкриті судові засідання та нарадча кімната в суді касаційної інстанції? *Судебно-юридическая газета*. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/151824-chi-potribni-vidkriti-sudovi-zasidannya-ta-naradcha-kimnata-v-sudi-kasatsiynoyi-instantsiyi> (дата звернення: 20.11.2019).
21. Мамченко Н. Как собираются менять судоустройство и судопроизводство. *Судебно-юридическая газета*. URL: https://sud.ua/ru/news/publication/154892-kak-sobirayutsya-menyat-sudoustroystvo-i-sudoproizvodstvo-dokument?fbclid=IwAR0X-1-3AvHcrIHtNmBgOh_yXk50xP84P1peSv-JJJ09u93ptIhCz8NxLVE (дата звернення: 20.11.2019).

References:

1. Zakon Ukrainy «Pro sudoustrii i status suddiv» (2016). *Vidomosti Verkhovnoi Rady* [Information of the Verkhovna Rada]. No 31, 545 articles.

2. Konstytutsiine podannia Verkhovnoho Sudu shchodo perevirky vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) chastyny pershoi statti 37, chastyny pershoi statti 94, punktu 3 chastyny tretioi statti 135 Zakonu Ukrainy vid 2 chervnia 2016 roku № 1402-VIII «Pro sudoustrii i status suddiv» u redaktsii Zakonu Ukrainy vid 16 zhovtnia 2019 roku № 193-IX «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro sudoustrii i status suddiv» ta deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo diialnosti orhaniv suddivskoho vriaduvannia», punktiv 4, 5, 6, 7, 9, 10 rozdilii II «Prykintsevi ta perekhidni polozhennia» Zakonu Ukrainy vid 16 zhovtnia 2019 roku № 193-IX «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro sudoustrii i status suddiv» ta deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo diialnosti orhaniv suddivskoho vriaduvannia», chastyn druhoi, tretioi ta chetvertioi statti 24, statti 281, chastyny vosmoioi statti 31, chastyny pershoi statti 42, chastyny tretioi statti 47, chastyny chetvertioi statti 48 Zakonu Ukrainy «Pro Vyshchu radu pravosuddia». URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Konstytutsijne_podannia.pdf (accessed: 19.11.2019).
3. Tsvina, T.A. (2015) Pravo na sud u tsyvilnomu sudochynstvi: monohrafiia [The right to a trial in civil proceedings]. Kharkiv: Slovo. (in Ukrainian)
4. Konstytutsiia Ukrainy (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Information of the Verkhovna Rada]. No. 30. 141 articles.
5. Tkachuk, O.S., Hlushchenko, S.V. (2012). Suchasne reformuvannia sudovoi systemy Ukrainy v aspekti yednosti sudu kasatsiinoi instantsii [Modern reform of the judicial system of Ukraine in the aspect of the unity of the court of cassation]. *Chasopys tsyvilnoho i kriminalnoho sudochynstva* [Journal of Civil and Criminal Justice]. No. 1(4), pp. 95–106.
6. Hlushchenko, S.V. (2009). Okremi pytannia kasatsiinoi perevirky sudovykh rishen u tsyvilnykh spravakh [Separate issues of cassation review of court decisions in civil cases]. *Visnyk Akademii advokatury Ukrainy* [Bulletin of the Academy of Advocates of Ukraine]. No. 3(16), pp. 91–94.
7. Rekomendaciya R(95)5 Komiteta ministrov gosudarstvam-chlenam odnositel'no vvedeniya v dejstvie i uluchsheniya funkcionirovaniya sistem i procedur obzhalovaniya po grazhdanskim i togovym delam [Recommendation R (95) 5 of the Committee of Ministers to Member States on the implementation and improvement of the functioning of systems and procedures for appeals in civil and commercial cases] (1999). *Prava cheloveka* [Human rights]. Mynsk: "Beltrans". (in Russian)
8. Pylhun, N.V. (2018). Do pytannia pro formuvannia amerykanskoj pravovoi systemy [On the formation of the American legal system]. *Yurydychnyi visnyk* [Legal Bulletin]. No. 4(49), pp. 74–80.
9. Marbury, V. (1986). *Madison American Constitutional Law. Essays and Cases*, pp. 41–44.
10. US Supreme Court: Equal Justice Under the Law. URL: http://photos.state.gov/libraries/amgov/30145/publicationsrussian/EJ_US_Supreme_Court_Russian.pdf (accessed: 15.11.2019).
11. Stevens, R. (2005). *The English judges Ox.*: Hart Publishing, 209 p.
12. Ivanova I.K. (2006). Novyj Verhovnyj Sud Soedinennogo Korolevstva [The new Supreme Court of the United Kingdom]. *Zhurnal ros. prava* [Journal of Russian Law]. No. 11, pp. 118–127.
13. Evseev, A.P. (2014). Verhovnyj Sud Soedinennogo Korolevstva: stanovlenie [Supreme Court of the United Kingdom: formation]. Kharkiv: Yurajt. (in Russian)
14. Yevmin, A.M. (2016). Kasatsiine oskarzhennia sudovykh rishen u kryminalnomu provadzheni [Appeal against judicial decisions in criminal proceedings]. (PhD Thesis). Kyiv.
15. Shreder, F.K. (1986). Proverka zakonnosti i obosnovannosti prigovora. Aktual'nye voprosy sovremennogo ugovnogo prava, kriminologii i ugovnogo processa [Verification of the legality and validity of the sentence. Topical issues of modern criminal law, criminology and the criminal process]. Tbilisi: Mecniereba. (in Russian)
16. Avdieienko, Y.V. (2014). Mozhlyvosti vykorystannia zarubizhnoho dosvidu pravovoho zabezpechennia ta orhanizatsii diialnosti sudiv v Ukraini [Possibilities of using foreign experience of legal support and organization of activity of courts in Ukraine]. *Yevropejski perspektyvy* [European perspectives]. No. 7, pp. 121–127.
17. Karpovich, E.V., Cygankov, N.S. (2013). Argumentacionnaya tekhnika francuzskogo Kassacionnogo suda: istoriya i sovremennost' [The Argumentative Technique of the French Court of Cassation: History and Modernity]. *Trudy molodyh issledovatelej po sravnitel'nomu pravu* [The works of young researchers in comparative law]. No. 1–2 (16–17), pp. 3–6.
18. Cour de cassation. URL: https://www.courdecassation.fr/jurisprudence_2/ (accessed: 19.11.2019).
19. Borisova, E.A. (2011). Balans interesov sub"ektov, zhelayushchih poluchit' sudebnuyu zashchitu, i sub"ektov, eyo predostavlyayushchih, poka ne dostignut [The balance of interests of subjects seeking judicial protection and those providing it has not yet been reached]. *Zakon* [Law]. No. 4, p. 167.
20. Kybenko O. Chy potribni vidkryti sudovi zasidannia ta naradcha kimnata v sudi kasatsiinoi instantsii? [Do court hearings and a meeting room be required in the court of cassation?]. *Sudebno-yurydycheskaia hazeta* [Judicial newspaper]. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/151824-chi-potribni-vidkriti-sudovi-zasidannia-ta-naradcha-kimnata-v-sudi-kasatsiynoyi-instantsiyi> (accessed: 20.11.2019).
21. Mamchenko N. Kak sobirayutsya menyat' sudoustrojstvo i sudoproizvodstvo [How are they going to change the judiciary and the legal process]. *Sudebno-yuridicheskaya gazeta* [Judicial newspaper]. URL: https://sud.ua/ru/news/publication/154892-kak-sobirayutsya-menyat-sudoustrojstvo-i-sudoproizvodstvo-dokument?fbclid=IwAROX-1-3AvHcrIHTNmBgOh_yXk50xP84P1peSv-JJJ09u93ptIhCz8NxLVE (accessed: 20.11.2019).